

Předběžná zpráva o Strategii zeleného růstu: Implementace našich závazků k udržitelné budoucnosti

květen 2010

Předmluva

Nejvážnější krize naší doby již ustupuje, to ale neznamená, že se vrátíme k normálu. Politici a inženýři celého světa nyní stojí před trojicí velmi ožehavých problémů: rekordní nezaměstnaností, neudržitelnými fiskálními deficity a nízkým hospodářským růstem. To vše se děje v situaci, kdy se ohledy na životní prostředí a klima stávají stále důležitější součástí ekonomické politiky.

Vyrovnat se s těmito problémy si vyžádá „politický hatrick“, který vytvoří podmínky pro udržitelný růst. Jak toho ale můžeme dosáhnout, když tradiční hnací síly ekonomiky budou zpomaleny? Musíme se opírat o nové zdroje růstu. Jednoduchá odpověď neexistuje, ale můžeme využít hned dvě příležitosti: inovace a zelený růst.

V tomto složitém kontextu přijali loni ministři 34 zemí na ministerském setkání Rady OECD vizeoná ské rozhodnutí vypracovat Strategii zeleného růstu. Mandát byl jasný: *ekonomický růst* – a má být – jít ruku v ruce s *ochranou životního prostředí*. OECD má s multidisciplinárním přístupem k politice velké zkušenosti, a proto bylo rozumné začít právě tady.

OECD se již několik desetiletí zabývá problematikou zhoršování životního prostředí a změnou klimatu z ekonomické perspektivy. Podle našich zkušeností je k dosažení silného zeleného růstu potřeba širokého, uceleného souboru opatření. V rámci těchto opatření sehraje klíčovou roli tržní mechanismy. K těm nejefektivnějším nástrojům patří správné stanovení ceny, podpora investic do ekologických technologií a zrušení environmentálně škodlivých nástrojů, například dotací na fosilní paliva. Rozšíření a prosazování těchto postupů náleží k těm nejrozumnějším rozhodnutím. Pro vytvoření nových „zelených“ odvětví, firem a pracovních míst budou rovněž životně důležité širší opatření podporující inovace.

Strategie zeleného růstu OECD se zaměřuje na specifikaci hlavních politikových opatření, které musíme provést. Půjde o praktická opatření, která zajistí přechod k environmentálně šetrnějšímu hospodářství. Vynasnaží se poskytnout užitečné a přijatelné rady rozvojovým zemím i zemím OECD, jak ve společném i individuálním úsilí dosáhnout nového udržitelného růstu.

Tato Předběžná zpráva předkládá první postupy, které umožní lepší porozumění výzvám a příležitostem, které nás čekají, a hodnotí, která opatření podniknutá v rámci řešení krize. Je výsledkem práce OECD a partnerských zemí a byly do ní zapracovány i podněty podnikové sféry a nevládních organizací. Setkání Rady OECD na úrovni ministrů v roce 2010 bude klíčové pro dopracování Strategie, která tak významným způsobem přispěje k rozvoji růstu a blahobytu ekologicky udržitelným způsobem.

Angel Gurría
generální tajemník OECD

Shrnutí Předběžné zprávy

Kvůli stupující se obavám o ekologickou neudržitelnost ekonomického růstu a narůstající hrozbě klimatické krize dnes již nemůžeme posuzovat životní prostředí a ekonomiku izolovaně. Finanční a ekonomická krize nám zároveň poskytla příležitost k takové změně politiky, která by podpořila hospodářské oživení a obnovila růst na ekologičtější a sociálně udržitelnější základ. Je třeba formulovat strategickou vizi, díky níž opatření přijatá vládami na cestě z krize i po ní povedou k ekonomické efektivitě, ekologické odpovědnosti a sociální spravedlnosti a zároveň budou konzistentní na národní i mezinárodní úrovni.

Co je to zelený růst?

V tomto kontextu si zelený růst získává podporu jakožto způsob rozvoje a růstu ekonomiky, který zároveň brání zhoršování životního prostředí, ztrátě biodiverzity a neudržitelnému využívání přírodních zdrojů. Staví na současných iniciativách udržitelného rozvoje existujících v mnoha zemích a klade si za cíl nalezení nových zdrojů růstu v etn využití příležitostí k rozvoji nových „zelených“ odvětví, pracovních míst a technologií, a přitom rovněž řeší strukturální změny spojené s přechodem na environmentálně šetrnější ekonomiku. S využitím nových příležitostí bude muset jít ruku v ruce zvládnání dopadů na zaměstnanost a dalších distribučních efektů změny v tradičních sektorech. Klíčové pokroky na cestě k zelenému růstu budou potřebovat nové ukazatele a údaje, které budou mimo jiné odrážet kvalitu životního prostředí, vzácnost přírodních zdrojů a kvalitu života mimo hmotný blahobyt.

Politiku zeleného růstu bude nutné zakotvit v ucelené, integrované strategii, která pokryje aspekty poptávky i nabídky jak na úrovni celého národního hospodářství, tak na úrovni sektorů. Díky tomu nebude zelený růst jen krátkodobou reakcí na krizi, ale transformačním dynamickým impulsem pro změnu výrobních procesů i chování spotřebitelů.

Jak se bude Strategie zeleného růstu vyvíjet?

Jakkoli je zelený růst dležitý pro všechny země, jednotlivá opatření a přístupy bude nutné přizpůsobit konkrétním podmínkám na národní úrovni. Hlavní prioritou pro rozvojové země je vymýcení chudoby, zajištění základního školství a dostatku potravin a zabezpečení základních služeb, jako je zásobování vodou a kanalizace. Zároveň je ovšem velká část ekonomiky rozvojových zemí závislá na přírodních zdrojích; často jsou rozvojové země obzvláště ohroženy dopady změny klimatu, zejména v zajištění potravin a přístupu ke zdrojům vody. Proto bude jejich ekonomický rozvoj záviset na včasné a rozumné hospodáření s přírodními zdroji, které jsou životně důležitým základem jejich hospodářství.

OECD předloží Souhrnnou zprávu ke Strategii zeleného růstu na zasedání Rady OECD na úrovni ministrů v roce 2011. Ve zprávě budou popsány konkrétní nástroje a doporučení, jež vládám pomohou při efektivním přechodu k zelenému růstu. Především zpráva z roku 2010 poukazuje na úvodní zjištění vada klíčových problémů, jimiž nyní vlivní političtí představitelé při přechodu k ekologičtějšímu hospodářství. Jsou však pouze podmnožinou širšího spektra problémů, jimiž se bude zabývat Souhrnná zpráva v roce 2011. Strategie přizpůsobí rámec, s jehož pomocí politika zeleného růstu přispěje k větší ekonomické integraci, technologické spolupráci a snížení tlaku na vzácné přírodní zdroje. Zpráva se jednoduše zasadí o to, aby se politika zeleného růstu nestala zdrojem stupující se ekologického protekcionismu.

Jak lze změnit výrobu a spotřebu tak, aby bylo dosááno ekologičtějšího růstu?

Strategie zeleného růstu si vyžádá soubor opatření, k nimž budou patřit tržní přístupy, regulace a standardy, kroky k motivaci výzkumu a vývoje a informační nástroje, které napomohou spotřebitelům při rozhodování. Ústředním prvkem tohoto souboru opatření by mělo být správné ocenění znečištění i erpání vzácných zdrojů prostřednictvím daní, poplatků za využívání přírodních zdrojů nebo obchodovatelných povolenek, a to zejména proto, že to vyšle jasný signál tržním. Ovšem samotné tržní nástroje nepostaří při posunu k ekologičtější spotřebě a výrobě. V případech, kdy se cenové signály kvůli tržnímu selhání do kají jen slabé reakce nebo když bude nutný celoplošný zákaz jistých inností, například výroby a využívání toxických chemikálií, bude třeba sáhnout i k regulaci. Další přístupy, například dobrovolné nástroje a informační instrumenty jako hodnocení energetické úinnosti a dobře navržené ekoznaení, mohou sehrát důležitou podporou roli ve zvyšování povědomí spotřebitelů a výrobců o dopadech konkrétních aktivit na životní prostředí, jakož i o dostupnosti nových alternativ tradičních technologií a výrobků.

Jakou roli mohou sehrát inovace?

Inovace budou motorem environmentálně šetrné ekonomiky a vytváření „zelených“ pracovních příležitostí. Další otázkou součástí komplexu opatření budou kroky, které zrychlí vývoj a rozšíření nových technologií a s nimi souvisejících dovedností a kompetencí. Jak bylo uvedeno v **Inovační strategii OECD**, takový postup bude založen na širokém přístupu zahrnujícím jak cenové nástroje a pobídky pro firmy, aby se zapojily do zelených aktivit, tak například veřejné zakázky a financování základního výzkumu. Nesmírně důležité bude odstranění bariér v obchodu s istými technologiemi i v přístupu nových firem na trh a zlepšení podmínek pro podnikání, obzvláště s ohledem na pádné důkazy, že mladé firmy představují velký zdroj radikálnějších inovací. Je rovněž třeba mnohem efektivnější otevřenější mnohostranné spolupráce ve vědě, technologiích a inovacích. Strategie pojedná o těchto záležitostech a zvažuje problémy, týkající se mezinárodní spolupráce, dohod o financování, budování kapacit a mezinárodního přenosu technologií. Například podle analýzy Mezinárodní energetické agentury (IEA) existuje značný potenciál pro další rozvoj a využívání obnovitelné energie, zvýšení energetické úinnosti a uplatnění dalších nízkouhlíkových technologií. Využití tohoto potenciálu bude životně důležité pro ekologizaci energetického sektoru.

Jaké kroky již země podnikly k podpoře environmentálně šetrnějšího růstu?

V rámci stimulačních balíčků reagujících na krizi zvýšila řada zemí veřejné investice do ekologické infrastruktury – obzvláště v oblasti veřejné hromadné dopravy, nízkouhlíkové výroby energie, inteligentních distribučních sítí elektřiny, energeticky úsporných veřejných budov a vodárenské a kanalizační infrastruktury. Vzhledem k tomu, že jedním z pravděpodobných dopadů krize bylo zvýšení rizikových prémie, a tudíž nižší soukromé investice do vysoce rizikových projektů, by vlády měly dále rozvíjet tato opatření a dále posilovat investice, které by přispěly k rozvoji zelených technologií a odvětví. Některé země rovněž investovaly do základního výzkumu a vývoje, aby podpořily ekologické inovace a zvýšily využití ekologických daní. Ne všechna stimulační opatření životnímu prostředí prospěla; některá z nich mohla podpořit investice, vedoucí k pokračování tradičních aktivit znečišťujících životní prostředí. Některé země například velkými částkami podpořily automobilový průmysl, investice do stavby silnic a šrotovny, a pokud tyto programy nebyly promyšlené, mohly posílit tlaky na životní prostředí zvýšenou motivací k využívání individuální automobilové dopravy.

Jaké překážky brání přechodu k zelenému růstu?

Poté, co bude zvládnuta krize, bude životně důležité odstranit politické bariéry, které brání přechodu k ekologičtějšímu růstu. To obnáší reformu dotací poškozujících životní prostředí, odstranění překážek v obchodu s ekologickým zbožím a službami a racionalizaci protichůdných opatření. Především zpráva se mimo jiné zaměřuje na reformu dotací poskytovaných na neekologická fosilní paliva jako na strategii dležitou pro zelený růst, z níž budou mít prospěch všichni zúčastnění; stejně tak představuje také nejnovější vývojové trendy v ekologizaci podpory zemědělství. Analýza OECD založená na údajích z IEA dovodila, že zrušení dotací na spotřebu fosilních paliv v rozvojových zemích by mohlo do roku 2050 snížit celosvětovou produkci skleníkových plynů o 10 procent v porovnání se stavem, kdy by se nic nedělo. Rovněž by to zvýšilo efektivnost hospodářství těchto zemí, snížilo zatížení státních rozpočtů a zmírnilo úinky dotací, potenciálně narušujících konkurenceschopnost.

Jakou roli tu sehrají ekologické daně?

Především zpráva rovněž předkládá nedávnou analýzu OECD na téma využití daní spojených s životním prostředím, poplatků a emisních povolenek. Ty jsou uplatňovány ve všech členských zemích OECD i v rozvojových ekonomikách, ovšem stále je tu ještě značný prostor rozšíření ekologických daní. Budou-li tyto tržní nástroje využity extenzivně, mohou se rovněž stát důležitým zdrojem vládních příjmů. Z analýzy OECD například plyne, že kdyby všechny industrializované země prostřednictvím daní nebo obchodovatelných emisních povolenek omezily do roku 2020 své emise o dvacet procent ve srovnání s úrovní devadesátých let dvacátého století, výnosy by mohly ve všech zemích v roce 2020 činit až 2,5 procenta jejich HDP. Příjmy z uhlíkových daní nebo obchodovatelných povolenek mohou kompenzovat výpadky více deformovaných forem daní a být tak prospěšné celé společnosti. Rovněž lze z těchto výnosů částečně financovat závazky k podpoře rozvojových zemí v adaptaci na dopady změny klimatu a ve zmírnění jejich následků. Vzhledem k tomu, že po krizi je naléhavé potřebovat snižovat vládní deficity, je rovněž možné tyto příjmy použít k fiskální konsolidaci. V rozvojových ekonomikách by takové příjmy mohly financovat jiné naléhavé priority, například školství, zdravotnictví a zmírnění chudoby.

Green Growth Strategy

A co pracovní místa a dovednosti?

Zelený růst bude sice vytvářet příležitosti k technologickému pokroku, rozvoji pracovních míst a dovedností, ovšem jedním z hlavních problémů bude zajistit p erozd lení kapitálu a práce nap í hospodá skými sektory a p ítom minimalizovat následné náklady p ízp sobení. Mnoho vlád již vyzdvihlo potenciální dopady ekologických prvk stimula ních balí k na zam stanost. Ve stávajícím kontextu nízké ekonomické aktivity a stagnujícího trhu práce mohou mít n která z t chto opat ení d ležitý krátkodobý pozitivní dopad na zam stanost, a p ítom urychlit p echod k zelenému r stu. Dlouhodobý dopad na ístou zam stanost je u v tšiny scéná zeleného r stu nejasný a bude d kladn ji prozkoumán v Souhrnné zpráv v roce 2011. Z úvodní analýzy OECD vyplývá, že dojde ke zna nému p erozd lení práce nap í sektory, firmami a regiony/lokalitami a že dojde ke zna ným zm nám v požadavcích na pracovní dovednosti.

O čem bude pojednávat Souhrnná zpráva v roce 2011?

P edb žná zpráva p edstavuje prvotní analýzu nap í výše uvedenými tématy. Zpráva v roce 2011 ji bude rozvíjet v uceleném rámci, který poslouží vládám k zásah m v celém spektru oblastí zeleného r stu, tedy v oblasti fiskální politiky, inovací, obchodu, politiky práce a sociálních v cí, a v klí ových sektorech jako energetika, doprava, zem d lství a rybolov. Vyjád í se ke klí ovým otázkám, které vyžadují mezinárodní spolupráci, v etn financování globálních ve ejných statk (nap íklad jak se postavit ke zm n klimatu a ztrát biodiverzity); umožní r st chudých zemí, p enos technologií v mezinárodním m ítku a potenciáln povede i k rozší ení p sobnosti jednotlivých opat ení na konkurenceschopnost. Bude vypracován nový ú etní rámec a nová sada ukazatel ekonomického r stu, které pomohou najít nedostatky a poslouží ke sledování vývoje.

Literatura k tématu

- „A Framework for Assessing Green Growth Policies“, De Serres, A, F. Murtin a G. Nicoletti, pracovní studie Ekonomického oddělení OECD, OECD (bude publikováno v roce 2010), Paříž.
- Agricultural Policies in OECD Countries 2009: Monitoring and Evaluation, OECD (2009), Paříž.
- „Competitive Cities and Climate Change“, Kamal-Chaoui, L. a A. Robertovi (editoři), Pracovní studie o regionálním rozvoji č. 2, OECD (2009), Paříž.
- Eco-Innovation in Industry: Enabling Green Growth, OECD (2010), Paříž..
- Economic Policy Reforms 2010: Going for Growth, OECD (2010), Paříž.
- Energy Technology Perspectives 2010: Scenarios and Strategies to 2050, Mezinárodní energetická agentura (2010), Paříž.
- Environmental Outlook to 2030, OECD (2008), Paříž.
- „Greening Jobs and Skills: The Local Labour Market Implications of Addressing Climate Change“, Martinez-Fernandez. C. Hinojosa, G. Miranda, pracovní dokument, CFE/LEED, OECD (8. února 2010), Paříž.
- Ministerial Report on the OECD Innovation Strategy: Fostering Innovations to Strengthen Growth and Address Global and Social Challenges – Key Findings, OECD (bude publikováno v roce 2010), Paříž
- OECD Key Environmental Indicators, OECD (2008), Paříž
- Review of Fisheries in OECD Countries: Policies and Summary Statistics 2008, OECD (2008), Paříž.
- Subsidy Reform and Sustainable Development: Political Economy Aspects, Studia udržitelného rozvoje při OECD, OECD (2007), Paříž.
- The Economics of Climate Change Mitigation: Policies and Options for Global Action beyond 2012, OECD (2009), Paříž.
- World Energy Outlook 2009, Mezinárodní energetická egentura (2009), Paříž.

Další informace

Tato brožura je přístupná v několika jazykových mutacích na adrese: www.oecd.org/greengrowth
Kontakt: greengrowth@oecd.org